

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.2. Психология, научна специалност: Педагогическа и възрастова психология

Докторант: Василики Кордату

Тема на дисертационния труд: „Емпатия и социален интерес при участници в електронно обучение“

Научен ръководител: проф. д-р Станислава Стоянова, катедра „Психология“, Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Изготвил становището: доц. д-р Теодор Гергов, катедра „Психология“, Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Получени материали: автобиография, дисертация и автореферат

Данни за докторанта

Василики Кордату е редовен докторант по Педагогическа и възрастова психология към катедра „Психология“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Завършила е магистърска степен по училищна психология в университета в Никозия и е работила като специален педагог в средно училище по програма ESPA. Това вероятно предпоставя нейния интерес към разглежданата проблематика.

Василики Кордату е преминала процедура по вътрешна защита на предложението за становище дисертационен труд и е насочена към външна защита. Същата има публикувани три научни статии, свързани тематично с дисертацията, с което покрива изискванията за присъждане на съответната образователна и научна степен. Авторефератът

съответства на дисертационната разработка и включва основните моменти от съдържанието на дисертацията. Коректно са изпълнени и всички активности заложи в индивидуалния план на обучение на докторанта.

Актуалност и значимост на темата

Разпространението на Covid-19 преди няколко години се яви сериозно предизвикателство пред образователните системи, но и даде силен тласък в развитието на алтернативните форми на обучение. Електронното обучение се оказва единствената възможност за продължаване на учебния процес, което го постави във фокуса на редица коментари, анализи и изследвания. Настоящият труд също разглежда този злободневен въпрос, проучвайки проявленията на емпатия и социален интерес при участници в електронно обучение. Тяхното наличие по време на учебния процес се възприема като израз на благоприятно отношение и подкрепа. Тези психични феномени са важна част от социалните интеракции и като такава част те следва да се проявяват и проследяват в този тип обучение. Тук важен момент е и допускането, че емпатията и социалният интерес имат пряко отношение към цялостното удовлетворение от обучителния процес, което допълнително налага тяхното по-задълбочено изучаване.

Структура на представената дисертация

Предоставеното за становище дисертационно проучване се състои от увод, три глави (1. Теоретична част, 2. Методология на изследването и 3. Резултати), обсъждане, ограничения, заключение, предложения за бъдещи изследвания, научни приноси, използвана литература и приложения. Така композирана, разработката се вписва в класическата структура за направата на такъв тип труд, а изложението се отличава с информативност и изчерпателност.

Теоретичният обзор предоставя информация за характеристиките и особеностите на дистанционното и електронното обучение, техните предимства и недостатъци. Изтъкнати са някои личностни качества допринасящи за успешността на обучението, както и факторите за повишена ангажираност на учащите.

Проследени са дефинициите, формите и инструментите за изследване на емпатията. Разгледана е ролята на емпатията в образованието и в частност в електронното обучение, а също и медицинската, психотерапевтичната и невропсихологичната перспектива към емпатията. Цитирани са и някои изследвания констатиращи социално-демографски различия в емпатията, предимно полови и възрастови.

Отделено е внимание и на социалния интерес, който е представен основно от позицията на А. Адлер. Тук информацията може да е и по-богата, добавяйки се още гледни точки и изследвания по въпроса.

Общият обем на дисертацията е 144 страници. Впечатление прави солидният брой /217/ литературни източници, които са използвани и коректно цитирани в текста, както и описани в библиографската справка.

Изследователски модел

Методологията на емпиричното проучване е разгърната в четвърта глава. Описани са целта, задачите, изследвания контингент и приложените статистическите процедури. Изведени са четири хипотези, които са релевантни на замисъла на проучването. Изследваните лица са 124 на брой, като биха могли да са и повече, с оглед на това, че са от цяла Гърция и е използвана платформата Google Forms, освен директния контакт с някои от участниците. Сред тях попадат представители на двата пола с възрастов диапазон от 19 до 58 години, при средна възраст от 38 години. Най-голям процент от изследваните се обучават за образователно-квалификационна степен "магистър", следвани от

обучаващите се в степен "бакалавър". По-малочислени са учениците и накрая докторантите.

Като изследователски инструменти са приложени следните:

Анкета с обучавани в електронно обучение за някои прояви на емпатия и социален интерес по време на електронното обучение, и удовлетвореност от електронното обучение;

Въпросник за емпатия / Empathy Quotient, който се състои от 40 айтема, измерващи емпатията и 20 фонови айтема, чиято функция е да отклонят вниманието на участника от екстремния фокус върху емпатията. Този въпросник е адаптиран в Гърция с α на Кронбах = 0,902. В текущата извадка алфата на Кронбах за въпросника, измерващ емпатията е 0,725;

Скала на Сулиман за социален интерес / Sulliman Scale of Social Interest, която е измерителен инструмент за социален интерес, състоящ се от 50 айтема. Алфа на Кронбах е 0,880 за целия въпросник;

Социално-демографски въпроси за възрастта, пола, образователното ниво и местоживеенето.

Изследването е проведено при спазване на етичните принципи.

Резултати и анализ на данните от проведеното психологично изследване

Резултатите от проведеното изследване са поместени в 38 таблици и 1 фигура. Всички те са съдържателни и информативни. Демонстрирано е сериозно отношение към обработката на данните за доказване или отхвърляне на съответните хипотези. Направените статистически анализи разкриват интересни тенденции, въпреки липсата на статистическа значимост при някои от тях. Може да се желае още от обсъждането, където се очаква по-отчетлива лична позиция и интерпретативни способности на автора. На няколко места е направен полезен паралел между получените авторски данни и такива от подобни изследвания в световен мащаб. Направените заключения са адекватни

на получените резултати, като притежават научна и практическа стойност.

Намирам за основателни и изведените от авторът приноси на дисертацията. Това изследване разширява и надгражда тясно педагогическия и технологичен прочит на електронното обучение, акцентирайки върху социално-психологическия му дискурс. Проучването преминава отвъд теоретичните полемки, предоставяйки емпирични данни, потвърждаващи наличието и значението на емпатията и социалния интерес в процеса на електронно обучение. Чрез своите констатации дисертацията предлага практически прозрения, приложими към образователната среда.

Мнения и препоръки

Бих препоръчал на докторанта при следващи изследвания, да се стреми към по-многочислена извадката, което би довело до повишена репрезентативност на данните. В конкретното изследване могат да се набавят още ученици и докторанти, за да станат и те част от анализа. Желателен е и по-смел и задълбочен подход при интерпретацията на получените данни, както и повече фокус върху отделни пунктове от литературния обзор /визира се най-вече главата за социален интерес/. Точката „Предложения за по-нататъшни изследвания“ е уместно да се озаглави „Намерения за по-нататъшни изследвания“, тъй като се допуска, че авторът изразява своите собствени идеи за бъдещи търсения по въпроса.

Заклучение

Познанията на Василики Кордату по проблема, както и достойнствата на дисертационния труд ми дават достатъчно основания да гласувам утвърдително за присъждането ѝ на образователната и научна степен „доктор“. Смятам, че докторантът отговаря на условията и

реда за присъждането на съответната степен, ето защо предлагам на уважаемото научно жури да даде своя положителен вот.

29.07.2024 год.

Благоевград

Подпис:

Доц. д-р Теодор Гергов

REVIEW

for a dissertation work for the award of an educational and scientific degree "doctor", field of higher education 3. Social, economic and legal sciences, professional direction: 3.2. Psychology, scientific specialty: Pedagogical and age psychology

Ph.D. student: Vasiliki Kordatou

PhD thesis on the topic: "Empathy and social interest in e-learning participants"

Scientific supervisor: Prof. Stanislava Stoyanova, PhD, Department of Psychology, Faculty of Philosophy, South-West University "Neofit Rilski"

Opinion by: Assoc. prof. Teodor Gergov, PhD, Department of Psychology, Faculty of Philosophy, South-West University "Neofit Rilski"

Materials received: resume, dissertation and abstract

Data on the PhD candidate

Vasiliki Kordatou is a full-time doctoral student in Pedagogical and Age Psychology at the Department of Psychology at Neofit Rilski State University. She completed her MA in School Psychology at the University of Nicosia and worked as a special educator in a middle school under the ESPA program. This probably presupposes her interest in the issue under consideration.

Vasiliki Kordatou has gone through the procedure of internal defense of thesis proposals for opinion and is directed to external defense. The same has published three scientific articles, thematically related to the dissertation, which covers the requirements for awarding the relevant educational and scientific degree. The abstract corresponds to the dissertation development and includes the main points of the dissertation content. All activities set out in the doctoral student's individual study plan have been correctly completed.

Relevance and importance of the topic

The spread of Covid-19 a few years ago appeared to be a serious challenge to educational systems, but it also gave a strong impetus to the development of alternative forms of education. E-learning has emerged as the only option for continuing the learning process, which has made it the focus of a number of comments, analyzes and studies. The current paper also addresses this vexed question by examining the manifestations of empathy and social interest in e-learning participants. Their presence during the learning process is perceived as an expression of favorable attitude and support. These mental phenomena are an important part of social interactions and as such they should be manifested and tracked in this type of training. Here, an important point is the assumption that empathy and social interest have a direct relationship to the overall satisfaction with the educational process, which further necessitates their deeper study.

Structure on presented dissertation

The dissertation research submitted for opinion consists of an introduction, three chapters (1. Theoretical part, 2. Research methodology and 3. Results), discussion, limitations, conclusion, suggestions for future research, scientific contributions, literature used and appendices. Thus composed, the development fits into the classic structure for making this type of work, and the exposition is distinguished by its informativeness and comprehensiveness.

The theoretical overview provides information on the characteristics and features of distance and e-learning, their advantages and disadvantages. Some personal qualities contributing to the success of training are highlighted, as well as the factors for increased commitment of learners.

Definitions, forms, and tools for researching empathy are traced. The role of empathy in education and e-learning in particular is examined, as well as the medical, psychotherapeutic and neuropsychological perspectives on

empathy. Also cited are some studies finding socio-demographic differences in empathy, mainly gender and age.

Attention is also paid to the social interest, which is mainly represented by the position of A. Adler . Here, the information may be richer, adding more perspectives and research on the matter.

The total volume of the dissertation is 144 pages. Impressive is the solid number of /217/ literary sources that are used and correctly cited in the text, as well as described in the bibliographic reference.

A research model

The methodology of the empirical study is developed in the fourth chapter. The purpose, the tasks, the studied contingent and the applied statistical procedures are described. Four hypotheses are derived that are relevant to the design of the study. The persons studied are 124 in number, and there could be more, considering that they are from all over Greece and the Google platform was used Forms , apart from direct contact with some of the participants. Among them are representatives of both sexes with an age range of 19 to 58 years, with an average age of 38 years. The largest percentage of those surveyed are studying for a master's degree, followed by those studying for a bachelor's degree. There are fewer students and finally doctoral students.

The following are applied as research tools:

A survey of e-learning learners about some manifestations of empathy and social interest during e-learning, and satisfaction with e-learning;

Questionnaire for empathy / Empathy Quotient , which consists of 40 items measuring empathy and 20 background items whose function is to distract the participant from the extreme focus on empathy. This questionnaire was adapted in Greece with Cronbach 's $\alpha = 0.902$. In the current sample , Cronbach 's alpha for the questionnaire measuring empathy was 0.725;

Sulliman 's scale of social interest / Sulliman Scale of Social Interest , which is a measurement tool for social interest, consisting of 50 items . Cronbach 's alpha was 0.880 for the entire questionnaire;

Socio-demographic questions about age, gender, educational level and place of residence.

The research was conducted in compliance with ethical principles.

Results and data analysis of the conducted psychological research

The results of the conducted research are placed in 38 tables and 1 figure. All of them are meaningful and informative. A serious attitude towards processing the data to prove or disprove the relevant hypotheses has been demonstrated. The statistical analyzes carried out reveal interesting trends, despite the lack of statistical significance in some of them. It may be desired even from the discussion, where a more distinct personal position and interpretive abilities of the author are expected. In several places, a useful parallel is drawn between the author's data obtained and that of similar studies worldwide. The conclusions drawn are adequate to the obtained results, having scientific and practical value.

I find the contributions of the dissertation made by the author to be well founded. This study extends and builds upon narrowly pedagogical and technological readings of e-learning, emphasizing its socio-psychological discourse. The study goes beyond theoretical controversies, providing empirical data confirming the presence and importance of empathy and social interest in the e-learning process. Through its findings, the dissertation offers practical insights applicable to the educational environment.

Opinions and recommendations

I would recommend the doctoral student, in subsequent studies, to aim for a larger sample, which would lead to increased representativeness of the data. In the specific study, more students and doctoral students can be recruited to become part of the analysis. A more daring and in-depth approach

to the interpretation of the obtained data is also desirable, as well as more focus on individual items from the literature review /the chapter on social interest is mainly meant/. The point "Suggestions for further research" is appropriately titled "Intentions for further research", as it is assumed that the author expresses his own ideas for future research on the matter.

Conclusion

Knowledge of Vasiliki Kordatou on the problem, as well as the merits of the dissertation work, give me sufficient reasons to vote in the affirmative for awarding her the educational and scientific degree "PhD". I believe that the doctoral student meets the conditions and procedures for the award of the relevant degree, that is why I propose to the respected scientific jury to give its positive vote.

29. 07. 2024

Blagoevgrad

Signature:

Associate Professor Teodor Gergov, PhD